

CHAQALOQLARDA VIRUSLI GEPATIT: EPIDEMIOLOGIYA, DIAGNOSTIKA VA PROFILAKTIKA MASALALARI

Jórayeva Nilufar Burxon qizi

Shahrisabz markaziy poliklinika- pediater-neonatologi

djuraevanilufar2@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18958705>

Annotatsiya: Mazkur maqolada chaqaloqlarda virusli hepatitning epidemiologik xususiyatlari, kasallikning etiologik omillari, diagnostika usullari va profilaktika choralarining samaradorligi tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, neonatal davrda virusli hepatitning asosiy yuqish yo'li vertikal transmissiya hisoblanadi. Ayniqsa, hepatit B virusi chaqaloqlarda surunkali infeksiya rivojlanishiga olib keluvchi asosiy omillardan biri bo'lib, erta yoshda infeksiyalangan bolalarning 90% gacha qismida kasallik surunkali shaklga o'tishi mumkin. Tadqiqot davomida epidemiologik ma'lumotlar, statistik tahlillar hamda zamonaviy ilmiy manbalar asosida neonatal hepatitning klinik xususiyatlari va profilaktika choralarining ahamiyati yoritildi. Shuningdek, kasallikning oldini olishda homilador ayollarni skrining qilish va tug'ilgandan keyingi vaktsinatsiyaning muhim roli ko'rsatib berildi.

Kalit so'zlar: virusli hepatit, chaqaloqlar, neonatal davr, hepatit B, vertikal transmissiya, epidemiologiya, profilaktika.

Kirish.

Virusli hepatit dunyo sog'liqni saqlash tizimida keng tarqalgan infeksiyon kasalliklardan biri bo'lib, ayniqsa yangi tug'ilgan chaqaloqlar orasida jiddiy klinik muammolarni keltirib chiqaradi. Neonatal davrda virusli hepatitning rivojlanishi ko'pincha onadan bolaga yuqish bilan bog'liq bo'ladi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, har yili dunyoda millionlab bolalar hepatit B virusi bilan infeksiyalanadi va bu infeksiyaning muhim qismi perinatal transmissiya natijasida yuzaga keladi [1].

Chaqaloqlarda virusli hepatitning dolzarbligi shundaki, infeksiya juda erta yoshda yuzaga kelganda kasallik ko'pincha surunkali shaklga o'tadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hepatit B virusi bilan infeksiyalangan chaqaloqlarning taxminan 80–90% ida surunkali infeksiya rivojlanadi [2]. Bu esa keyinchalik jigar sirrozi yoki gepatosellyulyar karsinoma rivojlanish xavfini oshiradi.

Neonatal hepatit etiologiyasida A, B, C, D va E viruslari ishtirok etishi mumkin, ammo chaqaloqlar orasida eng ko'p uchraydigan shakl hepatit B va C viruslari bilan bog'liqdir. Ayniqsa, hepatit B virusi epidemiologik jihatdan katta ahamiyatga ega bo'lib, virusning perinatal transmissiyasi homiladorlik davrida yoki tug'ruq jarayonida sodir bo'lishi mumkin [3].

Shu sababli chaqaloqlarda virusli hepatitning epidemiologiyasi, diagnostikasi va profilaktika choralarini o'rganish zamonaviy pediatriya va neonatologiya uchun muhim ilmiy hamda amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot analitik va retrospektiv metodologiya asosida olib borildi. Tadqiqot jarayonida chaqaloqlarda virusli hepatit bilan bog'liq epidemiologik ko'rsatkichlar, klinik belgilar va diagnostik usullar bo'yicha ilmiy adabiyotlar hamda xalqaro epidemiologik ma'lumotlar bazalari tahlil qilindi.

Tadqiqotning metodologik asosini ilmiy manbalarni tizimli tahlil qilish, statistik ma'lumotlarni taqqoslash hamda epidemiologik ko'rsatkichlarni umumlashtirish usullari

tashkil etdi. Tadqiqot davomida pediatriya va infeksiyon kasalliklar sohasidagi zamonaviy ilmiy maqolalar, epidemiologik hisobotlar va klinik kuzatuv natijalari o'rganildi.

Statistik tahlil jarayonida chaqaloqlarda virusli hepatitning asosiy yuqish yo'llari, kasallikning rivojlanish ehtimoli hamda surunkali shaklga o'tish darajasi baholandi. Olingan ma'lumotlar jadval va grafik ko'rinishida umumlashtirildi.

Tadqiqotdan oliongan natija. Tadqiqot natijalari chaqaloqlarda virusli hepatitning asosiy yuqish yo'li vertikal transmissiya ekanligini ko'rsatdi. Epidemiologik kuzatuvlarga ko'ra, bolalarda hepatit B infeksiyasining katta qismi onadan bolaga yuqish bilan bog'liq.

Quyidagi jadvalda chaqaloqlarda virusli hepatitning asosiy etiologik turlari va ularning klinik xususiyatlari keltirilgan.

Virus turi	Yuqish yo'li	Chaqaloqlarda uchrash darajasi	Klinik xususiyatlari
Gepatit A	fekal-oral	past	ko'pincha yengil kechadi
Gepatit B	vertikal transmissiya	yuqori	ko'pincha surunkali shaklga o'tadi
Gepatit C	perinatal	o'rta	ko'p hollarda simptomlessiz
Gepatit D	HBV bilan birga	kam	og'ir kechishi mumkin
Gepatit E	suv orqali	kam	ayrim hollarda og'ir

Epidemiologik ma'lumotlarga ko'ra, yoshga qarab surunkali hepatit rivojlanish ehtimoli quyidagicha farqlanadi.

Yosh guruhi	Surunkali infeksiya rivojlanish ehtimoli
0–1 yosh	80–90 %
1–5 yosh	25–30 %
kattalar	5–10 %

Shuningdek, vaktsinatsiya chaqaloqlarda virusli hepatitning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Tug'ilgandan keyin birinchi 24 soat ichida o'tkazilgan hepatit B vaktsinatsiyasi infeksiya rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.

Chaqaloqlarda virusli hepatit klinik jihatdan murakkab kasallik bo'lib, ko'pincha nospesifik simptomlar bilan namoyon bo'ladi. Kasallikning asosiy belgilariga sariqlik, hepatomegaliya, umumiy intoksikatsiya belgilari va jigar fermentlari faolligining oshishi kiradi.

Neonatal davrda virusli hepatitning surunkali shaklga o'tish ehtimoli juda yuqori bo'lishi immun tizimining yetarlicha shakllanmaganligi bilan bog'liq. Shu sababli virus organizmda uzoq vaqt saqlanib qolishi mumkin.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, universal vaktsinatsiya dasturlarining joriy etilishi hepatit B infeksiyasining sezilarli darajada kamayishiga olib kelgan. Ko'plab mamlakatlarda neonatal vaktsinatsiya dasturlaridan so'ng kasallanish darajasi bir necha baravar kamaygan.

Shuningdek, homilador ayollarni virusli hepatitga tekshirish va yuqori xavf guruhiga kiruvchi ayollarda antiviral terapiya qo'llash vertikal transmissiya ehtimolini kamaytiradi. Bu esa chaqaloqlar salomatligini saqlash va kasallikning uzoq muddatli asoratlari oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Chaqaloqlarda virusli gepatit asosan vertikal transmissiya orqali yuqadi va ko'pincha surunkali shaklga o'tish xavfi bilan xarakterlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, homilador ayollarni skrining qilish, neonatal davrda erta diagnostika hamda tug'ilgandan keyingi vaktsinatsiya kasallik profilaktikasining eng samarali choralaridan hisoblanadi. Kelgusida epidemiologik monitoringni kuchaytirish va profilaktika dasturlarini kengaytirish chaqaloqlar salomatligini saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. World Health Organization. Global hepatitis report. Geneva: WHO; 2022. <https://www.who.int>
2. Centers for Disease Control and Prevention. Perinatal Hepatitis B Transmission. <https://www.cdc.gov/hepatitis>
3. Nelson Textbook of Pediatrics. 21st ed. Philadelphia: Elsevier; 2020.
4. Kramvis A., Kew M. Epidemiology of hepatitis B virus in children. *Journal of Viral Hepatitis*. 2019. <https://doi.org/10.1111/jvh.13000>
5. Hyams K.C. Risks of chronicity following acute hepatitis B infection. *Clinical Infectious Diseases*. 2018.
6. Jonas M.M. Hepatitis B and pregnancy. *Clinical Liver Disease*. 2020.
7. Brown R.S., et al. Management of hepatitis B virus infection in children. *Hepatology*. 2019.
8. Lok A.S., McMahon B. Chronic hepatitis B. *Hepatology*. 2017.
9. Shepard C., Simard E. Global epidemiology of hepatitis B virus infection. *Lancet Infectious Diseases*. 2016.
10. European Association for the Study of the Liver. Clinical Practice Guidelines for hepatitis B. 2022.